

ГЕЄЦЬ
Валерій Михайлович — академік НАН України, директор Державної установи «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

ПРІОРИТЕЗАЦІЯ ТА КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ РОЗРОБОК НАН УКРАЇНИ

Стенограма доповіді на засіданні Президії
НАН України 27 листопада 2024 року

У виступі наголошено, що залучення фахівців наукових установ НАН України економічного профілю, які мають багаторічний досвід у сфері наукового супроводу інвестиційних проєктів, має бути покладено в основу системи комерціалізації інноваційних розробок установ НАН України з метою забезпечення внутрішніх потреб країни і виходу на зовнішні ринки.

Шановні колеги!

Тема моєї доповіді насправді дуже суперечлива, оскільки поняття «пріоритезація», «комерціалізація» і «Академія» в багатьох аспектах є несумісними. Скажімо, пріоритезація з точки зору комерціалізації має один вимір, а з точки зору майбутнього розвитку наукових досліджень — зовсім інший.

Більшість економістів сходяться на тому, що економіка Європейського Союзу, куди ми прагнемо вступити, має сьогодні дуже високий ступінь невизначеності. Нещодавно колишній голова ЄЦБ і експрем'єр Італії Маріо Драгі у своїй фундаментальній доповіді описав критичну для майбутнього ЄС ситуацію і запропонував план дій для подолання цього екзистенційного виклику. На його думку, ЄС має зробити масштабні інвестиції в інноваційний розвиток і запровадити нову промислову стратегію, щоб підвищити свою економічну конкурентоспроможність, подолати інноваційний розрив із США та уникнути залежності від Китаю. При цьому зауважу, що приватний сектор самостійно вирішити ці проблеми не здатний.

І тут для України відкриваються нові можливості перспективного характеру.

Наведу лише один практичний приклад, яких загалом десятки, якщо не сотні. ЄС сьогодні дуже істотно відстає у напівпровідниковій галузі. Переважну більшість потужностей з виробництва напівпровідників зосереджено в Азії, що загрожує технологічній безпеці Євросоюзу. Тому в ЄС на порядок денний

поставлено завдання подолати екзогенну залежність у цьому виді діяльності, що важливо для майбутнього економіки, оскільки, наприклад, очікується, що через 5 років до 35 % вартості автомобіля становитиме саме ціна напівпровідників. Для цього планують створити напівпровідниковий альянс і за 5 років позбутися критичної залежності від поставок, зокрема з Китаю.

Постає питання: чи може Академія, у складі якої є навіть відповідний інститут, вписатися в цю кооперацію? Однак я не фахівець у цій сфері і навіть цей приклад лише для того, щоб проілюструвати глибину проблеми, пов'язаної з визначенням пріоритетів наших наукових досліджень, і ступінь їх конкурентоспроможності як у науковому, так і в економічному плані. Отже, багато в чому перспективність визначають на основі оцінки проблеми і шляхів її вирішення. З цією метою в більшості країн проводять системні дослідження, які й допомагають визначити пріоритети.

Наприклад, у Німеччині що п'ять років оновлюють пріоритети, коригуючи їх на основі відповідних прогнозів. Причому ці ключові напрями поділяють на три рівні: пріоритети в інтересах регіону, в інтересах країни і в інтересах світової науки. Враховуючи те, що в Україні ступінь невизначеності економіки набагато вищий, нам потрібно дуже серйозно поставитися до пріоритетизації наших наукових досліджень і, можливо, звернути увагу на німецький досвід з поділу пріоритетних напрямів на регіональні, національні і світові. Ще раз підкреслюю: в Україні дуже важливо поставити ці питання на порядок денний.

Тепер що стосується комерціалізації. Наукові установи Академії мають певну кількість прикладних інноваційних розробок високого рівня готовності технологій (TRL 7—9) та високого рівня готовності до інтеграції (IRL 7—9). За браком часу я не буду їх зараз перелічувати, але скажу, що вже сьогодні ці розробки можна спробувати комерціалізувати.

Нові можливості щодо комерціалізації інноваційних розробок відкриває Порядок підготовки, подання, оцінки та критеріїв пріоритетизації концепцій публічних інвестиційних проектів на 2025 р., який затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 09.08.2024 № 903 «Деякі питання підготовки, подання, оцінки та критеріїв пріоритетизації концепцій публічних інвестиційних проектів на 2025 рік».

Згідно з цим документом, долучатися до підготовки та подання публічних інвестиційних проектів можуть головні розпорядники бюджетних коштів, тобто і НАН України. Ініціатор публічного проекту має розробити концепцію інвестиційного проекту, його техніко-економічне обґрунтування, провести тестування цілей проекту, його оцінку на основі конкретних критеріїв і показників, зробити аналіз відповідності визначеним Кабміном пріоритетам та оцінити соціально-економічні наслідки реалізації проекту, розрахувати обсяги капітальних та операційних витрат, дати прогноз доходів, проаналізувати технічну реалізованість проекту та інституційні спроможності для його успішного виконання і ще багато чого.

Отже, підготовка та подання публічних інвестиційних проектів потребує комплексного наукового супроводу як з боку розробників інноваційних продуктів, так і з боку фахівців економічного та фінансового профілів. Співробітники Інституту економіки та прогнозування НАН України, маючи багаторічний практичний досвід, можуть разом з профільними інститутами на необхідному рівні забезпечити підготовку та науковий супровід інвестиційних проектів для участі на конкурсних засадах у сучасній системі отримання необхідних інновацій і налагодження випуску високотехнологічної продукції.

Ще в травні цього року до нас звернувся Інститут біохімії ім. О.В. Палладіна НАН України за допомогою в проведенні техніко-економічного обґрунтування своїх розробок. Тепер, з появою затвердженого Порядку, ми спробуємо разом подати публічний інвестиційний проект.

Звісно, попереду ще дуже багато проблем, але якщо цей досвід виявиться успішним, ми зможемо сформувати певну перехідну форму сучасного зв'язку науки і виробництва. У нас

просто немає іншого виходу. Якщо ми це не зробимо, зроблять інші. Зараз ступінь невідзначеності в Україні дуже високий, але єдине, що можна впевнено сказати,— тієї економіки, яка була раніше, вже не буде, а тому потрібно формувати елементи нової, зокрема й щодо комерціалізації наукових розробок.

Наша спільна робота в цьому напрямі має стати основою комерціалізації інноваційних

розробок установ НАН України та їх промислового масштабування для забезпечення як внутрішніх потреб, так і виходу на зовнішні ринки, а також сприяти налагодженню ефективної співпраці з виробництвом та популяризації наукових досягнень українських вчених.

Дякую за увагу!

За матеріалами засідання підготувала О.О. Мележик

Valeriy M. Heyets

Institute for Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2895-6114>

PRIORITIZATION AND COMMERCIALIZATION OF INNOVATIVE DEVELOPMENTS OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE

Transcript of scientific report at the meeting of the Presidium of NAS of Ukraine, November 27, 2024

The report emphasizes that the involvement of specialists from economic research institutions of the National Academy of Sciences of Ukraine, who have many years of experience in the field of scientific support of investment projects, should be the basis of the system of commercialization of innovative developments of NAS institutions in order to meet the country's domestic needs and enter foreign markets.

Cite this article: Heyets V.M. Prioritization and commercialization of innovative developments of the National Academy of Sciences of Ukraine. *Visn. Nac. Akad. Nauk Ukr.* 2025. (1): 52—54. <https://doi.org/10.15407/visn2025.01.052>